

SAK:n puheenjohtaja Jarkko Eloranta
Paasitorni, Helsinki

Embargo torstaina 20.11.2025 kello 10.15

Puhe SAK:n edustajiston kokouksessa 20.11.2025 (muutosvarauksin)

Arvoisa puheenjohtaja, hyvät edustajiston jäsenet, kokousväki!

Käsillä on vuoden harmain aika. Marraskuu. On synkkää ja pimeää. Valoisampaa tulevaisuuden horisonttia on vaikea nähdä tai edes kuvitella.

Valitettavasti Suomen taloudessa, työllisyydessä ja henkisessä ilmapiirissä marraskuu on kestänyt ja kestää paljon pidempään kuin reaalielämässä. Orpon oikeistohallituksen aiheuttama harmaus, alakulo ja tulevaisuuden toivon katoaminen on jatkunut jo kaksi ja puolivuotta ja synkkyys tuntuu vain syvenevän. Suunta on alaspäin ja hallitus on omin toimin ja voimin syventänyt talouden alakuloa ja työttömyyden reipasta nousua sekä kansalaisten tulevaisuuden uskon matalapainetta.

Vuonna 1967 syntyi marraskuun liike auttamaan yhteiskunnan syrjään joutuneita, pelastamaan heitä, joilla oli vaikeaa pärjätä. Orpon hallitus on taasen liike, joka on aikaan saanut Suomeen pitkän, synkän marraskuun, joka työntää ihmisiä köyhyyteen, työttömyyteen ja toivottomuuteen.

Oikeistopolitiikan tulokset ovat näkyvillä ja koettavissa. Ja ne tulokset ovat tyrmääviä hallitukselta, joka lupasi taittaa valtion velkaantumisen ja joka lupasi luoda satatuhatta uutta työpaikkaa. Valtion velka on ennätystasolla ja kasvaa nopeasti, työttömyys on kasvanut lukemiin, joita ei ole koettu vuosikymmeniin, talous kituu, kuluttajien luottamus on pohjalukemissa ja kotimainen kulutus sen myötä alhaisella tasolla. Ne lääkkeet, joita Orpon hallitus kansalaisille, palkansaaajille, yksinhuoltajille, lapsiperheille, työttömille tarjoilee, ovat johtaneet alaspäin vievään kierteeseen, josta pois pääseminen vaatisi rytmivaihdoksen hallituksen talous- ja työllisyyspolitiikkaan.

Paha vain, että hallitus hukkasi mahdollisuutensa rytmivaihdokseen jättimäisiin veronalennuksiin kaikkein suurituloisimmille ja yrityksille. Kaverikapitalismi ajoi järkevän, perustellun talouspolitiikan ohi. Omien eturyhmien ruhtinaallinen palkitseminen oli oikeistohallitukselle tärkeämpää kuin työllisyyden hoito, kotimaisen kysynnän tukeminen, tulevaisuuden uskon ja luottamuksen vahvistaminen kansalaisten keskuudessa.

Elinkeinoelämän etujen vaaliminen ja täydellinen antautuminen niiden edessä ei tällä hallituksella päättynyt rajuihin työmarkkinaheikennyksiin ja ankariin sosiaaliturvan leikkauksiin, vaan jatkuivat jakamalla mittavat, tehottomat ja moraalittomat veronalennukset omalle pienelle eturyhmälleen.

EU:n tarkkailuluokalle joutuminen ei enää huolettanutkaan hallitusta toisin kuin aikaisemmin sosiaaliturvaa leikatessa. Tällä viikolla valtiovarainministeri Purra myönsi, että Suomi joutuu tarkkailuluokalle, mutta vähätteli sen merkitystä. Eikö nyt olisi syytä perua yhteisöveron alennus ja suurituloisten veroale ja välttää Brysselin nootit?

Perussuomalaiset, jotka kehuivat olevansa etujärjestöjen ulko- ja yläpuolella näyttävät polvistuneen totaalisesti Kokoomuksen ja elinkeinoelämän edessä. Puolue polvistui jo hyväksyessään rajut

heikennykset työntekijän asemaan ja sosiaaliturvaan päästäkseen hallitukseen. Hallituksessa ollessaan puolue on entisestään nöyrytnyt Kokoomuksen ja elinkeinoelämän edessä hyväksyessään hallitusohjelmaa kovempia heikennyksiä työlainsäädäntöön ja kuitatessaan mittavat verenkevennykset ylimpiin tuloluokkiin ja yrityksille.

Hyvä edustajisto!

Suomen työttömyystilanne on vakava ja inhimillisesti ottaen kammottava. Työttömyys on laajaa ja pitkäaikaista. Pitkäaikaistyöttömiä on yli satakolmekymmentätuhatta, nuorisotyöttömyys hipoo sataatuhatta ja kaiken kaikkiaan työttömänä on lähes kolmesataatuhatta ihmistä. Samaan aikaan työttömyysturvaa on heikennetty ja sinne pääsyä on vaikeutettu. Tämä näkyy siinä, että työttömyyden kasvaessa ansiosidonnaisen päivärahan saajien lukumäärä ei ole vastaavasti noussut. Ihmiset jäävät työmarkkinatuella.

Työmarkkinoilta on kuultu enemmän huonoja kuin hyviä uutisia. Muutosneuvottelujen virta on vähintäänkin viikoittaista, suurista lomautuksista ja irtisanomisista uutisoidaan tasaiseen tahtiin. Työttömyys ja työttömyyden pelko ovat ihmisten mielissä vahvasti. Pelko ja epävarmuus omasta toimeentulosta on myrkyä kotimaiselle kysynnälle ja kulutukselle. Hallituspoliitikat pääministerin johdolla ovat vierittäneet vastuuta heikosta kotimaisesta kysynnästä kuluttajien ja palkansaajien niskaan. Malkaa ei löydy omasta silmästä, kun kuluttajien luottamuksen romahtaminen tulee kyseeseen.

Palkansaajat toimivat rationaalisesti, kun eivät tässä tilanteessa kuluta. Monet varautuvat huonompiin aikoihin ja mahdolliseen työttömyyteen säästämällä jokaisen mahdollisen euron. Sosiaalietuuksia ja työttömyysturvaa on heikennetty ja sen ymmärrettävä seuraus on, että ihmiset varautuvat henkilökohtaisella säästämällä ja niukalla kuluttamisella.

Orpo-Purran sosiaaliturvaleikkauksista 900 miljoonaa euroa on otettu ansiosidonnaisella työttömyysturvalla olevien kukkarosta.

SAK:n alojen työttömistä sosiaaliturvan leikkaukset osuivat viisinkertaisella voimalla naisiin (-9,2 %) miehiin (-1,5 %) verrattuna. Leikkausten jälkeen SAK:n alojen työttömät naiset saivat ansiosidonnaista työttömyysturvaa keskimäärin 1200 euroa, kun vuonna 2024 vastaava luku oli 1320 euroa. Suhteellisesti eniten vähenivät 31–50-vuotiaiden naisten kuukausitulot (-15 %) kun absoluuttisesti euroina eniten vähenivät 41–50-vuotiaiden miesten kuukausitulot (-224 euroa). Työttömyysturvan lapsikorotusten ja suojaosan poiston lisäksi asumistuen kiristykset ovat kohdistuneet erityisesti naisvaltaisten palvelualojen työnhakijoihin.

Tulojen vähentyminen vaikuttaa niukkuuden kokemiseen arjessa. Vuonna 2024 SAK:n alojen työttömistä 38 prosenttia arvioi, että rahat eivät riitä ruokaan tai vaatteisiin, ja vastaava luku vuonna 2025 on 43 prosenttia. Ostovoiman heikentyminen kurjistaa varsinkin työttömien elinoloja, koska he käyttävät muita suuremman osan tuloistaan perushyödykkeisiin, kuten ruokaan, vuokraan ja sähköön.

Pääministeripuolue markkinoi itseään toivolla ja toivon tuomiselle kotiin, mutta tosiasiaassa pääministeripuolue on tuonut toivottomuuden moneen kotiin ja perheeseen. Siitä kertovat karut työttömyysluvut, karut köyhyysluvut ja karut lapsiperheköyhyysluvut. Toivoa on suotu vain kovatuloisille ja omistajille, valtaosa suomalaisista ei toivoa hallitukselta ole saanut.

Hyvät kuulijat!

Hallitus kehuu itseään palkansaajien ostovoiman vahvistamisesta. Ostovoiman kuulemma vahvistuu hallituksen veronkevennyksien ansiosta. Todellisuus on kuitenkin toinen. Monen pieni- ja keskituloisen verotus kiristyy ensi vuonna, kun hallitus poistaa joukon verovähennyksiä. Kärjessä tietenkin ammattiliittojen jäsenmaksujen verovähennysoikeuden poistaminen. Järjestäytyneiden palkansaajien verotus kiristyy ja näin hallitus jatkaa ristiretketään järjestäytyneitä työmarkkinoita ja työntekijöitä kohtaan.

Hallitusta ei palkansaajien ostovoima huolettanut, kun SAK:lainen ay-liike neuvotteli työehtosopimuksia ja Teollisuusliitto neuvottelukierroksen päänavaajana auras väylää muiden alojen palkankorotuksille. Hallitus ei ostovoiman paranemisesta voi itselleen sulkaa hattuun ottaa, vaan se kuuluu SAK:laiselle ay-liikkeelle, joka keskinäisellä yhteistyöllä ja yhteisvoimin sai neuvoteltua ja sovittua ostovoimaan kohentavat palkankorotukset. Samalla saatiin työmarkkinoille paljon kaivattua pidempiaikaista vakautta.

Reilu vuosi sitten työstimme myös oman SAK:n liittoperheemme yhteisen neuvottelukoordinaatiomme tiiviimmäksi kuin koskaan. Asetimme yhteiset tavoitteet, valmistauduimme yhdessä järjestöllisiin toimiin ja kävimme jatkuvaa vuoropuhelua koko kierroksen läpi varmistaen, että kaikki liitot saavuttavat kunnolliset ratkaisut. Näin myös toteutui: reilu 230 työehtosopimusta saavutettiin SAK:laisten liittojen sopimuspöydissä.

Kuluneella neuvottelukierroksella kritiikki valtakunnansovittelijan toimistoa kohtaan lisääntyi. Parikymmentä SAK:laista sopimusalaa oli viimeisen vuoden aikana sovittelussa. Kokemukset sovittelutoiminnasta olivat paikoitellen kielteisiä. Muutosta sovittelujärjestelmään tarvitaan. Luottamus sovittelujärjestelmään on olennaista, jotta työriidat voidaan ratkaista tehokkaasti ilman pitkittyneitä työtaisteluja. Jos sovittelijan puolueettomuus tai luottamuksellisuus kyseenalaistuu, voi syntyä epäluuloa siitä, palveleeko järjestelmä kaikkia osapuolia tasapuolisesti. Vientimallilaissa tehdyt muutokset sovittelutoimintaan ja valtakunnansovittelijan rooliin tulisi purkaa. Yhteisen talouden ja kustannuslaskennan tietopohjan valmistelusta ja käytämisestä neuvotteluissa tulisi sopia osapuolten välillä.

Olemme tyytyväisiä uudenmalliseen SAK:laisen työehtosopimusneuvottelujen koordinaatioon. Toimimme laajassa yhteistyössä kaikkien neuvotteluissa olleiden jäsenliittojemme kanssa. Liitot työskentelivät tiiviisti omien sopimustensa parissa ja sen rinnalla useat kymmenet liittojen vastuuhenkilöt ja asiantuntijat kävivät tiiviisti yhdessä läpi neuvotteluihin, valmiuksiin, viestintään ja vaikuttamiseen liittyviä kysymyksiä. Kiitos vielä kerran kaikille SAK:laisille toimijoille liitoissa ja meillä SAK:ssa isosta yhteisestä ponnistuksesta neuvottelukierroksella! Olemme arvioineet kierroksen onnistumista ja päättäneet kehittämiskohteista jatkoon. Tämä työ on juuri käynnistymässä. Kuulemme näistä hieman tarkemmin huomenna.

Hyvät kuulijat!

Hallitus ja sen ministerit puhuvat ja lupaavat monenlaisia asioita, mutta puheista tekoihin on pitkä matka. Otan pari esimerkkiä.

Perussuomalaisen puoluekokouksessa kesäkuussa 2025 valtiovarainministeri Riikka Purra kutsui työmarkkinaosapuolet keskustelemaan taloudesta ja maahanmuutosta, jota hän piti uhkana suomalaiselle työntekijälle. Kutsua ei ole kuulunut, mutta jos kuuluu, niin ehdotan, että puhumme todellisista uhista suomalaisille työntekijöille eli työttömyydestä, työelämän epävarmuudesta ja

työmarkkinarikollisuudesta, jossa duunareita riistetään mitä mielikuvituksellisimmilla tavoilla. Ja usein riistetty työntekijä on se ulkomailta tullut duunari, joka omalta osaltaan pitää suomalaisen yhteiskunnan pyöriä pyörimässä, mutta jota suomalainen yhteiskunta ei pysty riistolta suojaamaan, eikä aina tunnu edes haluavan suojata. Tässä, jos jossain olisi tapaamisen ja toimenpiteiden paikkaa.

Toinen esimerkki on hallituksen budjettiriihen työllisyystoimet. Hallitus lupasi valmistella lokakuun loppuun mennessä uuden kasvu- ja työllisyystoimien kokonaisuuden. Ministeri Marttinen, missä työllisyys- ja kasvupaketti viipyy. Lokakuu on vaihtunut marraskuuksi ja pian ollaan joulukuun puolella. Näillä työttömyysluvuilla kuvittelisi, että työllisyystoimien valmistelu olisi todella kiireellistä, mutta näin ei näytä olevan. Kello käy, mutta työllisyyspakettia ei näy.

Suureen ääneen Orpon hallitus julkaisi budjettiriihessä myös kaksi työllisyystoimea: nuorten työllistymisaseteli ja työttömien opiskelu avoimessa korkeakoulussa ilman rajoituksia.

Nuorten työllisyyden tukemiseksi tarvitaankin toimia. Mutta työttömyysjaksot pitkittyvät nyt muillakin, kun avoimia työpaikkoja on vähän. Siksi avoimen korkeakouluopintojen linjaus tuntuu näpertelyltä. Alustavien tietojen mukaan sen työllisyysvaikutus on erittäin pieni, isoimpana syynä se, että suurin osa työttömistä tarvitsee ammatillista koulutusta ylläpitääkseen ja kehittääkseen osaamista.

Vuoden vaihteessa työllisyyspalvelut siirtyivät valtiolta kuntien työllisyysalueille. Muutos oli radikaali ja oli odotettavissa, että käynnistyminen vie aikaa. Muutoksesta on kuitenkin kulunut jo vuosi ja tiedot eri alueilta on hälyttäviä. Työttömät eivät pääse palveluihin. Työttömien aktivointiaste on historiallisen alhainen. Moni kunta ja kaupunki maksaa ennätyksellisiä sakkomaksuja työttömistä. Tälle rahalle olisi varmasti parempaakin käyttöä. Hyvinvointialueet on myös saatava nykyistä paremmin edistämään työttömien työkykyä ja -kuntoa omilla palveluillaan.

SAK on vaatinut korvamerkittyä lisäresurssointia työllisyyspalveluihin, jotta työttömät pääsisivät palveluihin, koulutukseen ja voisivat ylläpitää ja kehittää ammattitaitoaan. Myös palkkatukea tulisi hyödyntää enemmän, koska sen avulla tukea tarvitsevat työnhakijat pääsevät oikeisiin töihin työehtosopimuksen mukaisella palkalla.

Samaan aikaan eduskunnassa on käsittelyssä hallituksen esitys, jossa työnhakijoiden velvoitteita ja työttömyysturvan seuraamuksia kiristetään. Suunta on varsinkin tässä työllisyystilanteessa väärä. Kiristysten sijaan SAK toisi työnvälityksen 2020-luvulle. Sitä tulisi kehitellä yhdistämällä teknologia ja henkilökohtainen tuki: meidän tulisi luopua vanhanaikaisista töhön osoituksista, luottaa työnhakijoiden omaan kykyyn valita itselleen sopivimmat haettavat työmahdollisuudet ja hyödyntää tekoälyä työpaikkojen ja työnhakijoiden kohtaannon parantamisessa. Työllisyysalueiden asiantuntijoita tarvitaan tukemaan ja auttamaan työnhakijoita. Työttömyysturvan saamisen kiristäminen ja toimeentulon heikentäminen ei ole oikea toimi työllisyyden edistämiseen.

SAK on myös esittänyt lukuisia toimenpiteitä, joilla aikuisten osaamista voidaan kehittää. Yhtenä näistä SAK julkaisi keväällä Jatkuvan oppimisen tuen -mallin, joka tulisi lakkautetun aikuiskoulutustuen tilalle. Esitys on saanut hyvän vastaanoton ja se on herättänyt kiinnostusta myös työnantajapuolella.

Nuorten koulutus pitää saada myös kuntoon. Olemme kaikki kuulleet, että ammatillisessa koulutuksessa on aivan liikaa itsenäistä opiskelua, joka ei sovellut läheskään kaikille. SAK tekee hartiavoimin töitä sen eteen, että ammatillisessa koulutuksessa on joka päivä opetusta ja

työpaikoilla tapahtuva opiskelu on laadukasta ja ohjattua. On turha syyttää nuoria puuttuvasta ammattitaidosta, jos emme saa näitä perusasioita Suomessa kuntoon.

Hyvä edustajisto!

Toivon tosiaan, ettei käy niin kuin niin monta kertaa tällä hallituskaudella, että työntekijöiden ja kansalaisten asiat jäävät syrjään, kun elinkeinoelämän toiveita täyttäessään hallitus on kädet täynnä töitä. Viime lauantaina EK:n toimitusjohtaja Häkämies vaati lisää veronalennuksia ja täytyy vain toivoa, että edes tämän seireeninlaulun hallitus ohittaa.

Suomen julkinen talous ei kestä uusia veronalennuksia, eivätkä kansalaiset uusia leikkauksia etuuksiin ja palveluihin, joihin jouduttaisiin, jos uusia veronalennuksia tehtäisiin. Nyt ministerien pitää sitoa itsensä mastoon ja tiukasti.

Yritysten verotusta on jo kevennetty huomattavasti finanssikriisin jälkeen, mm. yhteisöveroa ollaan jälleen laskemassa, nyt 18 %:iin, yrityksiltä on poistettu Kela-maksu ja palkan sivukuluja on siirretty työntekijöiden harteille. Näiden seurauksena kasvu ei ole suinkaan käynnistynyt vaan päinvastoin kehitys on ollut historiallisen heikkoa. Niin kauan kuin elinkeinoelämä saa ylläpidettyä voittoja poliittisilla investoinneilla tuotannolliset investoinnit ja innovaatiot jäävät tekemättä.

Häkämiehen ehdotuksessa paljastuu elinkeinoelämän ja Kokoomuksen talouspolitiikan ydin. Se ei ole julkisen talouden tasapainotus, ei velkaantumisen taittaminen, vaan veronalennusten kohdistaminen omille eturyhmille, varakkaille ja omistajille sekä yrityksille ja voimakkaat leikkaukset hyvinvointivaltion palveluihin ja etuuksiin. Oikeiston hallitusvastuun jäljiltä julkinen talous on aina vain heikommalla tolalla ja turmiollinen leikkauspolitiikka vain jatkuu ja jatkuu.

EK julkisti maanantaina paitsi uuden toimitusjohtajansa – lämpimät onnittelut Minna Helteelle – myös kymmenen kysymystään tulevalle hallitukselle. Niitä lukemalla syntyy sellainen vaikutelma, että seuraavan hallituksen on nautittava EK:n luottamusta. Ja EK:lla en tarkoita tässä yhteydessä eduskuntaa, vaan Elinkeinoelämän keskusliittoa. Olen ymmärtänyt, että hallituksen on nautittava eduskunnan luottamusta eikä EK:n luottamusta, mutta toki olemme tällä kaudella nähneet, että Orpon hallitus on tilivelvollinen nimenomaan Elinkeinoelämän keskusliiton ja yritysten suuntaan, vaikka siitä ei taida valtiosäännössä ollakaan mainintaa. EK:n vallantäyteys alkaa kyllä saavuttaa melkoiset mittasuhteet.

Hyvät edustajiston jäsenet!

Eläkkeistä on käyty syksyn mittaan paljon keskustelua samaan aikaan kun työmarkkinajärjestöjen tammikuista eläkesopimusta on valmisteltu hallituksen esityksen muotoon. Järjestöjen neuvotteleva sopimus tasapainottaa julkista taloutta lähes kahdella miljardilla eurolla, siis lähes tuplat sen mitä hallitus toimeksiannossaan vaati. Tavoitteen tuplaamisesta huolimatta on ilmassa havaittavissa tyytymättömyyttä ratkaisuun, kun eläkesopimuksessa ei heikennetty eläketurvaa tai poistettu esimerkiksi leskeneläkkeitä. Erityisesti joillekin kansantaloustieteilijöille on tullut paha mieli, kun kaikkia kuviteltuja tunnettuja ja tuntemattomia ongelmia ei ratkaistu kerralla ja ikuisesti.

Järjestöjen eläkesopimus vakauttaa työeläkejärjestelmää monella tapaa ja turvaa nuorten (ja tulevien sukupolvien) eläkkeitä. Eläkeuudistus ei sisällä eläkeleikkauksia eikä eläkeiän muutoksia, vaan sen tarkoitus on parantaa työeläkejärjestelmän rahoituksellista kestävyttä erityisesti tämän vuosisadan jälkipuoliskolla.

Palkansaajien – tulevien eläkeläisten – näkökulmasta on tärkeää pitää kiinni eläkejärjestelmämme peruseriaateista. Näistä tärkeimpiä ovat lakisääteisyys, etuusperusteisuus ja kohtuullisen eläketurvan varmistaminen.

Eläkevarat on tarkoitettu työeläkkeiden rahoittamiseen. Vaikka julkisessa taloudessa on suuria haasteita, eläkevarat eivät ole tarkoitettu muun julkisen talouden paikkaajaksi. Niitä ei saa kaapata valtiontalouden tilkitsemiseksi tai esimerkiksi elinkeinopoliittisiin tarpeisiin. Ottajia eläkevaroilta varmasti löytyisi ja aina löytyy joku tunnin, kahden juna tai start up -rahasto, johon rahoitusta kaivataan. Eläkevarat on sijoitettava tuottavasti ja turvaavasti, ja näin on oltava jatkossakin.

Eläkejärjestelmä on vakaalla pohjalla eikä uutta uudistusta seuraavalla hallituskaudella tarvita. Eläkesopimuksen mukaan tarkastelemme mahdollisia kehittämistarpeita ensimmäisen kerran viimeistään vuonna 2035. Silloin tarkastelun kohteena ovat erityisesti riittävä etuustaso ja eläkejärjestelmän rahoituksellinen kestävyys. Totta kai seuraamme kehitystä ja palaamme tarvittaessa neuvotteluihin aiemminkin.

Keskustelu yrittäjien eläketurvasta on myös käynnissä ja se varmasti voimistuu, kun selvityshenkilö Jukka Rantanen ehdotuksen odotetaan valmistuvan marraskuun loppuun mennessä.

Yrittäjien eläketurvan kustannukset veronmaksajille nousevat koko ajan ja siksi uudistuksia tarvitaan. Jo nyt veronmaksajat rahoittavat yrittäjien eläkkeistä lähes 600 miljoonaa euroa. Näin ei ole mahdollista jatkaa, ottaen huomioon myös julkisen talouden ongelmat.

Palkansaajanäkökulmasta on kestävämpiä, että yhä enemmän palkansaajatyönä tehtävää työtä siirretään kustannusten välttämiseksi vastentahtoiseksi yrittäjätyöksi. Tämä heikentää kilpailuneutraalisuutta paitsi yrittäjätyön ja palkansaajatyön välillä, myös yritysten kesken.

Hyvät kuulijat!

Työmarkkinarikollisuus on vakava ja kasvava ongelma suomalaisessa työelämässä, kuten olemme jälleen julkisuudesta saaneet havaita.

Työperäisen hyväksikäytön uhreiksi joutuvat erityisesti haavoittuvassa asemassa olevat työntekijät – ulkomaalaistaustaiset, nuoret ja osatyökykyiset ihmiset, jotka ovat usein riippuvaisia työnantajastaan toimeentulonsa, oleskelulupansa tai jopa asumisensa vuoksi. Heidän tilanteensa tekee heistä erityisen alttiita väärinkäytöksille.

Hyväksikäyttöä ilmenee erityisesti ravintola-alalla, rakennusalalla, siivouksessa, kauneushoitoloissa, autokorjaamoilla, metsätaloudessa, marjanpoiminnassa ja kotihoidossa. Ja valitettavasti ilmiö näyttää laajenevan yhä uusille aloille. Moni uhri ei uskalla hakea apua, koska pelkää työn tai oleskeluluvan menettämistä, tai ei yksinkertaisesti tiedä, mitä oikeuksia hänellä olisi.

Työmarkkinarikollisuuden torjuminen on myös yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuuskysymys. Rehillisesti toimivat yritykset kärsivät, kun lainvastaisesti toimivat työnantajat saavat epäoikeudenmukaista kilpailuetua polkemalla työntekijöiden oikeuksia ja kiertämällä työnantajavelvoitteitaan, kuten veroja ja sosiaalivakuutusmaksuja. Samalla koko yhteiskunta menettää verotuloja, jotka voitaisiin käyttää palveluihin, koulutukseen ja hyvinvoinnin turvaamiseen. Kyse ei siis ole marginaalisesta

ongelmasta, vaan laajasta rakenteellisesta haasteesta, joka vääristää työmarkkinoita ja rapauttaa luottamusta oikeudenmukaiseen kilpailuun.

Työvoiman hyväksikäyttöön syyllistyvien ja rikollisesti toimivien työnantajien kiinnijäämisriski on edelleen aivan liian pieni, ja seuraamukset ovat liian lieviä. Käytännössä työntekijöiden hyväksikäyttöön perustuva liiketoiminta voi jatkua lähes riskittä, koska valvonta on hajanaista, rikosoikeudelliset prosessit hitaita ja vaikeasti todennettavia.

Hallitus on ottanut pieniä askelia oikeaan suuntaan, mutta lisää tarvitaan. Yksittäisiä hyväksikäyttötapauksia kauhistellaan, mutta niiden taustalla oleviin rakenteisiin ei uskalleta tai haluta tarttua. Hallituksella olisi käytössään konkreettisia keinoja – lainsäädäntömuutoksia, viranomaisten resurssien vahvistamista, tiedonvaihdon parantamista – mutta toimeen ryhtymistä odotetaan yhä. Esimerkiksi alipalkkauksen kriminalisointi on onnistunut Norjassa, mutta Suomessa nämä esitykset tyrmätään milloin milläkin perusteella. Samoin suhtaudutaan ammattiliittojen kanneoikeuteen.

Lainsäädännön kehittämisen lisäksi viranomaisten – poliisin, syyttäjien ja tuomioistuinten – osaamista ja toimintaedellytyksiä tulee vahvistaa.

Työsuojeluviranomaisille on myös annettava riittävät toimintaoikeudet sekä mahdollisuus asettaa kunnolliset sanktiot.

Viranomaisyhteistyön tehostaminen ei kuitenkaan yksin riitä. Hallitusohjelmassa on selkeä kirjaus siitä, että työperäisen hyväksikäytön ja ihmiskaupan torjuntaa tulee kehittää poikkihallinnollisesti ja kokonaisvaltaisesti. Tämä tarkoittaa, että tiedonvaihdon, valvonnan ja uhrien tukipalveluiden on toimittava saumattomasti yhdessä. Tarvitsemme toimia, jotka parantavat uhrien asemaa. Uhrien suojeleminen ei ole sivuseikka, vaan edellytys koko rikollisuuden torjumiselle.

Hyvät kuulijat!

Sen sijaan että hallitus käyttäisi tarmonsia työmarkkinarikollisuuden torjuntaan se esittää merkittäviä muutoksia työntekijän henkilöön liittyvää irtisanomisperustetta koskevaan lainsäädäntöön. Tässä lakihankkeessa, potkulaissa, on kysymys täysin vastaavasta tilaustyöstä, mitä Petteri Orpon hallitus on elinkeinoelämän ja muiden työnantajan edustajien toiveesta täysin kriittikittömästi toteuttanut kuluneen hallituskauden aikana. Esityksellä puututaan suoraan suomalaisten työsuhteturvaan ilman minkään asteista, edes näennäistä pyrkimystä tasapainoon.

Hallituksen esityksen ydin on yksinkertainen mutta vaikutuksiltaan laaja: jatkossa työntekijän irtisanomiseen riittäisi pelkkä ”asiallinen syy” nykyisen ”asiallisen ja painavan syyn” sijasta. Tämä muutos ei ole pelkkä sanamuodon viilaus, vaan sillä on konkreettisia seurauksia jokaiselle suomalaiselle palkansaajalle.

Esityksessä väitetään, että irtisanomiskynnyksen madaltamisen tavoitteena on purkaa työllistämisen esteitä ja vahvistaa erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten toimintaedellytyksiä – vaikka muutokset koskevat kaikkia palkansaajia, eivätkä ne rajoitu vain tiettyihin toimialoihin tai yrityskokoluokkiin.

Samalla hallitus kuitenkin joutuu itse omassa esityksessään myöntämään, että positiiviset vaikutukset työllisyyteen ovat enintään epävarmoja. Ja vaikka hallituksen esitys on ministeri Marttisen itsensä kertomalla tavalla niin epäselvä, että kukaan ei lopulta tiedä, missä ehdotuksen

mukaan laillisen irtisanomisen raja jatkossa kulkee, yhtä asiaa on pidettävä varmana. Käytännössä muutos tarkoittaa, että työnantajan on helpompi irtisanoa työntekijä henkilöön liittyvillä perusteilla.

Työsuhdeturvan heikentäminen ei automaattisesti lisää työllisyyttä, talouskasvua tai tuottavuutta. Työllisyyttä ei lisää sekään, että samaan aikaan työnantajan velvollisuutta selvittää ja mahdollisuuksien mukaan tarjota muuta työtä irtisanomisen vaihtoehtona, kavennetaan. Sen sijaan hyvä työsuhdeturva ei ole este talouskehitykselle, vaan päinvastoin: se luo vakautta, luottamusta ja mahdollistaa pitkäjänteisen tuottavuuden kehittämisen työpaikoilla.

Kun irtisanomisen perusteeksi riittää jatkossa “asiallinen syy”, jonka määritelmä jää avoimeksi, tulkinnanvaraiseksi ja viime kädessä täydellisesti työnantajan tulkintaetuoikeuden alaiseksi, työntekijän suoja heikkenee olennaisesti.

Uudet säännökset ovat avoimia ja tulkinnanvaraisia ja sen seurauksena oikeudelliset riidat ja tuomioistuinkäsittelyt lisääntyvät. Vakiintunut oikeuskäytäntö menettää merkitystään, mikä vaikeuttaa sekä työnantajien että työntekijöiden ennakkointia. Työntekijän oikeusturva heikkenee, kun irtisanomisen laillisuus varmistuu vasta vuosien päästä tuomioistuimessa – ja siinä vaiheessa työpaikka on jo menetetty.

Lisäksi oikeudellinen epävarmuus lisää työnantajien riskejä: kun irtisanomiskynnyksen raja on epäselvä, myös työnantajan on vaikea tietää, milloin irtisanominen on laillista.

Kun irtisanomisen perusteet jäävät avoimiksi, kasvaa riski, että syrjivät syyt naamioidaan “asiallisiksi syiksi”. Tämä koskee erityisesti haavoittuvia ryhmiä, kuten raskaana olevia, perhevapaalla olevia, vähemmistöjä ja järjestäytyneitä työntekijöitä. On vaarana, että irtisanomista käytetään keinona hiljentää kriittisiä ääniä työpaikoilla.

Hyvä edustajisto!

Jos potkulaissa ei ole kylliksi, niin hallitus heikentää lisää työntekijöiden asemaa muuttamalla määräaikaissuusia koskevaa sääntelyä. Jatkossa työnantaja voisi solmia määräaikaisen työsopimuksen ilman perustetta vuodeksi.

Hallitus on myös lyhentämässä lomautusilmoitusaikaa siten, että jatkossa työnantajan pitäisi ilmoittaa lomautuksista seitsemän päivää ennen sen alkamista nykyisen 14 päivän sijaan. Tämä tulee suoraan heikentämään työntekijöiden turvaa sekä ansioita.

Kaiken lisäksi hallitus on suunnittelemassa, että jos työehtosopimuksessa olisi sovittu lomautusilmoitusajasta lain minimiä paremmin, työpaikkakohtaisesti voitaisiinkin sopia, että noudatetaankin lain minimiä. Hallitus on siis puuhaamassa pakkolakia.

Kolmanneksi hallitus haluaa heikentää tuotannollisista ja taloudellisista syistä irtisanottujen työntekijöiden oikeutta saada työtarjous entiseltä työnantajaltaan, jos työpaikan tilanne muuttuu. Eesityksen mukaan työnantajan takaisinottovelvollisuus koskisi jatkossa vain niitä työnantajia, joiden työntekijöiden lukumäärä on säännöllisesti vähintään 50. Jo aikaisemmin yt-lain soveltamisen alarajaa nostettiin 50 työntekijään ja muutosneuvotteluajat on puolitettu. Pienten ja keskisuurten yritysten työntekijöiden suoja on vedetty todella alas.

Sitä voisi ajatella, että näin radikaalien muutosten taustalla olisi edes jonkinlaiset järkiperusteet. Näin ei kuitenkaan ole – vaan kyse on ideologiasta. Esimerkiksi määräaikaissuusia koskevalla

muutoksella ei hallituksen oman esitysluonnoksen mukaan ole osoitettavissa positiivisia vaikutuksia työllisyyteen tai tuottavuuteen. Se, mitä muutos aiheuttaa, on hallituksen oman esitysluonnoksen mukaan muun muassa seuraavat asiat:

- Lasten saamista myöhentävä vaikutus, jolla voi vallitsevassa tilanteessa Suomessa olla siten vaikutus myös lopulliseen syntyvyyteen.
- Raskaus- ja perhevapaa syrjintätapausten määrä kasvaa. Toisin sanoen vähenevää perheellistyvien työntekijöiden joukkoa "palkitaan" lisääntyvällä syrjinnällä.
- Määräaikaaisuudet lisääntyvät ja tiedetään, että määräaikaisten palkansaajien työurien ovat vakinaisiin verrattuna epävakaampia, rikkonaisempia, lyhyempiä ja palkkatason alhaisempi.

Hyvät kuulijat! Arvoisa edustajisto!

Työtä on siis edessämme mittavasti. Orpon oikeistohallituksen tekemiä virheitä on korjattava. Työelämää, työmarkkinatoimintaa ja sosiaaliturvaa on kehitettävä uusista lähtökohdista. Kelloa ei voi kääntää takaisin vuoteen 2023, vaan meidän on viritettävä koneemme parhaaseen iskuun ajatellen vuoden 2027 eduskuntavaaleja ja sen jälkeisiä hallitusohjelmaa. Meidän on myös tiivistettävä yhteistyötämme ja ponnistelumme todennäköisesti samana vuonna alkavalla työehtokierroksella. Valmistelut ovat jo käynnissä ja me olemme varmasti valmiit, kun aika koittaa. Kiitos huomiostanne ja hyvää kokousta meille kaikille!